कृषक डायरी
(Farmer's Diary)

कृषकको नाम : ______________________________
(Name of Farmer)

कोड नं. : ______________________________
(Code No)

ठेगाना : ______________________________
(Address)

Food and Agriculture Organization of the United Nations

संयुक्त राष्ट्र संघीय खाद्य तथा कृषि संगठन
हरिहरभवन, ललितपुर

कर्णाली प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

कृषक डायरी

कृषक डायरी भनेको के हो ?

कृषक डायरी भनेको प्रत्येक कृषकले कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग भएका कृषि सामग्रीहरू, मौसम-अनुसार हुने गरेका बाली उत्पादनका क्रियाकलापहरू, बालीको उत्पादन, भण्डारण, ओसार-पसार, विक्री-वितरण जस्ता कार्यहरूको पूर्ण रेकर्ड राख्ने कार्य गर्नु हो ।

कृषक डायरीको आवश्यकता किन ?

कृषक डायरीमा कृषकले मौसम-अनुसार हुने सबै कृषिकर्महरू, बालीको उत्पादन, भण्डारण, विक्री-वितरणजस्ता क्रियाकलापहरूको पूर्ण रेकर्ड राख्ने भएकाले प्रमाणीकरण निकायले वा आन्तरिक निरीक्षकले निरीक्षणको क्रममा चेकजाँच गर्दा डायरीबाट कृषकको क्रियाकलाप सजिलै पत्ता लगाउन सक्ने हुँदा प्राङ्गारिक प्रमाणीकरण प्रक्रियामा सहज हुन्छ ।

कृषक डायरी

१. कृषिकर्मको विवरण (एक दिनमा गरेका कामहरू एउटा कोठामा लेख्नुहोस् ।)

(Details of farm activities)

मिति (Date)	प्लट नं. (Plot no.)	खेतबारीमा गरिएका कामहरू (जस्तै : जोत्ने, बीउ छर्ने, गोडमेल, काँटछाँट, सिचाई, बाली भित्र्याउने आदि) (Field operations like ploughing, sowing, irrigation, weeding, interculture operation, staking, harvesting, threshing, bagging, storage etc)

२. बीउ बिरुवाको स्रोत (Source of seed/ seedlings)

प्लट नं. (Plot no.)	बाली (Crop)	बीउ बिरुवाको स्रोत - (आफ्नै वा किनेको) (Source of seed/ seedlings : own seed or purchased)	बीउ बिरुवा किनेको भए (If seed/ seedlings purchased)			यदि बीउ बिरुवा उपचार गरेको भए (If seed/ seedling is treated)		बीउ बिरुवा रोपेको मिति (Date of sowing/ planting)
			परिमाण (Quantity)	मिति (Date)	बिल नं. (Bill no.)	उपचारमा प्रयोग गरे को सामग्री (inputs used for treatment)	उपचार विधि (Treatment method)	

३. मलप्रयोगको विवरण (Records of manure used)

मिति (Date)	प्लट नं. (Plot no.)	बाली (Crop)	मलको प्रकार (Type of manure)	मल राखेको परिमाण (Quantity used)	मलको स्रोत (आफ्नै वा किनेको) own or purchased	यदि मल किनेको भए (If purchased)			कैफियत (Remarks)
						किनेको परिमाण (Quantity bought)	किनेको मिति (Date of purchase)	बिल नं (Bill no.)	

४. रोग र कीरा व्यवस्थापन (Record of Pest Management)

मिति (Date)	प्लट नं. (Plot no.)	बाली Crop	बालीमा लागेको रोग कीराको प्रकार Name of Disease/ Insect	रोग कीरा व्यवस्थापन/उपचार (Pest Management)			रोग कीरा नियन्त्रण भयो कि भएन
				विषादीको नाम (Name)	प्रयोग-परिमाण (Quantity used)	प्रयोग-विधि (Application method)	

५. उत्पादन रेकर्ड, बिक्री तथा उपभोग विवरण (Production, Sales/ Self used Record)

बाली भित्र्याएको महिना (Month of crop harvested)	प्लट नं. (Plot no.)	बालीको नाम (Name of crop)	भित्र्याएको परिमाण (Harvested quantity)	घरायसी प्रयोग परिमाण (Self used Record)	बिक्री परिमाण (Sales Record)	कैफियत (Remarks)

६. फिल्ड अधिकृत/निरीक्षकको रिपोर्ट (Reports of Field Officer/Inspector)

मिति (Date)	नाम र पद (Name and designation)	फिल्ड अधिकृत /निरीक्षकको धारणा (Remarks of Field Officer/ Inspector)	हस्ताक्षर (Signature)

प्राङ्गारिक खेतीको लागि आन्तरिक मापदण्ड

क्र.सं.	विषय	मापदण्ड
१	**सामानान्तर उत्पादन**	● कृषकहरूले एकै प्रकारको बाली प्राङ्गारिक साथै रासायनिक विधि अपनाई खेती गर्न पाइने छैन ।
२	**घरपालुवा पशु, चौपायाहरूको अवस्था**	● घरपालुवा पशु, चौपायाको गोठमा सोतर बिछ्याई आरामसँग बस्न मिल्ने हुनुपर्छ । ● पशुचिकित्सकको सल्लाहविना कुनै प्रकारको औषधि उपचार तथा हर्मोनको प्रयोग गर्न हुँदैन ।
३	**माटोविनाको खेती (हाईड्रोपोनिक)**	● माटोको प्रयोग नगरी पानीमा उत्पादन गरिएका वस्तुहरू प्राङ्गारिक मानिँदैनन् ।
४	**जैविक विविधता**	● प्राङ्गारिक खेतबारीमा विभिन्न किसिमका बोट बिरुवाहरू रोपी जैविक विविधता कायम गर्नुपर्छ ।
५	**फोहर व्यवस्थापन**	● कृषकहरूले प्राङ्गारिक प्लटमा कुनै किसिमको फोहर मैला फाल्न र बालीको अवशेषहरू जलाउन पाइँदैन ।
६	**प्राङ्गारिक जग्गाको व्यवस्थापन**	● प्राङ्गारिक जग्गामा कुनै किसिमको रासायनिक मल तथा विषादीको प्रयोग गर्न हुदैन ।
७	**माटो तथा पानीको व्यवस्थापन**	● प्राङ्गारिक जग्गालाई भू-क्षय हुनबाट जोगाउन डिलमा बिरुवाहरू लगाउनुपर्दछ । साथै छापो दिने र माटो छोपिने उपायहरू अपनाई भू-क्षय हुनबाट जोगाउनुपर्दछ ।
८	**अन्तरबाली तथा घुम्तीबाली**	● माटोको उर्वरा शक्ति बढाउन नियमित रूपमा कोसेबाली लगाउने र बाली चक्रप्रणाली अपनाउनुपर्दछ ।
९	**बीउ तथा बिरुवा**	● प्राङ्गारिक उत्पादनका लागि प्रयोग गरिने बालीको जात, बिरुवा र बीउहरू प्राङ्गारिक हुनुपर्छ तथा स्थानीय हावापानी सुहाउँदो तथा रोग कीरा कम लाग्ने किसिमको जात छनोट गर्नुपर्छ । ● प्राङ्गारिक बीउ अथवा बिरुवा नपाइएमा रासायनिक विधिबाट उत्पादन भएको तर रासायनिक विषादीले उपचार नगरेको बीउ प्रयोग गर्न सकिने छ । ● रासायनिक विषादीले उपचार गरेको बीउ अथवा बिरुवा प्रयोग गर्न पाइँदैन । प्रयोग गरेको खण्डमा प्राङ्गारिक खेत पूर्ण रूपान्तरित अवस्थामा जानुपर्ने हुन्छ । ● वंशानुगत परिर्वतन गरेको बीउ (GMO प्रविधि अपनाइएको बीउ अथवा बिरुवा) प्रयोग गर्न पाइँदैन)

क्र.सं.	विषय	मापदण्ड
१०.	**माटोको तथा बिरुवाको पोषण तत्त्वको व्यवस्थापन**	• आफ्नै खेतबारीमा बनाइएको वा बाहिरबाट खरिद गरिएको गोठेमल प्रयोग गर्न पाइन्छ तर फ्याक्ट्रीमा उत्पादित (Factory farming forbidden) मलखाद प्रयोग गर्न पाइँदैन । • नपाकेको गोबरमल प्रयोग गर्न हुँदैन । • कृषि चुन आवश्यकता-अनुसार प्रयोग गर्न पाइन्छ । • मलखाद समयमा सङ्कलन गरी घाम तथा पानी नपर्ने उपयुक्त ठाउँमा व्यवस्थित गरेको हुनुपर्छ ।
११.	**रोग कीरा व्यवस्थापन**	• बाली बिरुवाको जात छनौट गर्दा स्थानीय हावापानी सुहाउँदो तथा रोग कीरा सहन सक्ने किसिमको छनोट गर्नुपर्दछ । • प्राकृतिक शत्रुहरू (फाइदाजनक कीराहरू) को संरक्षण गर्नुपर्दछ । • कीराको पासोजस्तै भौतिक तरिकाबाट (रङ्गिन जाल, फेरोमेन ट्र्याप, बत्तीको पासो, टाँसिने गमजस्ता विधिहरू प्रयोग गर्न सकिन्छ । • रासायनिक झारनाशक, कीटनाशक र ढुसीनाशकहरू प्रयोग गर्न पाइँदैन ।
१२	**मध्यवर्ती क्षेत्र**	• कृषिको प्राङ्गारिक कित्ता र अप्राङ्गारिक कित्ताको विवरण स्पष्ट खुलेको हुनुपर्छ । प्राङ्गारिक कित्तामा रासायनिक मल तथा विषादीको प्रभाव नपर्ने गरी मध्यवर्ती क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।
१३	**रूपान्तरण अवधि**	• एक वर्षे बालीलाई कम्तीमा दुई वर्ष र बहुवर्षे बालीलाई तीन वर्षको **रूपान्तरण अवधि कायम गर्नु पर्दछ ।** • कृषकले विगत तीन वर्षदेखि प्राङ्गारिक खेती प्रविधि अपनाई उत्पादन तथा प्रशोधन गरेको यथेष्ट प्रमाण जुटाएमा रूपान्तरणको अवधि पर्खिनुपर्ने छैन ।
१४	**रेकर्ड राख्ने**	• प्राङ्गारिक खेतीमा प्रयोग गरिएका सामग्रीहरू (बीउ, बिरुवा, मलखाद, विषादीहरू आदि) तथा सम्पूर्ण कामहरूको विवरण कृषक डायरीमा स्पष्ट रुपमा लेखेर राख्नुपर्दछ ।

सम्पर्क ठेगाना

कर्णाली प्रदेश सरकार

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

फोन नं. ०८३-५२००८२/५२०२७३/५२२५९५

Email: molmac@karnali.gov.np or molmacp6@gmail.com

Website: molmac.karnali.gov.np